

*Ilon
ja
itkun
kirjaimet*

Mervi Pakkanen

Ilon ja itkun kirjaimet

Mervi Pakkanen

Ilon ja itkun kirjaimet

© 2023 Mervi Pakkanen

Kustantaja: BoD - Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD - Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-33-0236-5

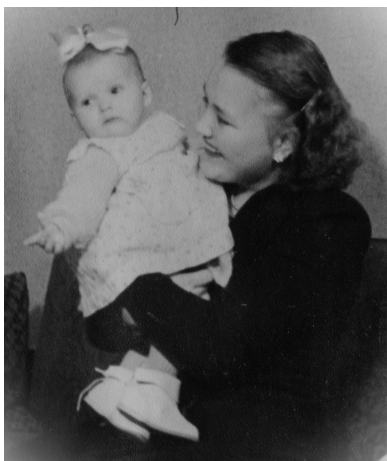
Valokuvat, muistosäkeistöt ja piirrokset omista kotialbumeista ja
-arkistoista

Kansikuva Mervi Pakkanen

Hetki kukkii yötä päivää, ja siihen voi kadota.

Äiti häviää näkymästä minulle jo ennen kuolemaansa, vaikka meillä on yhteinen odotus. Se alkaa aamusta. Seuraava yö olisi Kaikkien Kaktusten Kuningattaren aika. Yössä on erityinen hohto, koska kasvi tarvitsee monen vuoden valmistautumisen kukkiakseen. Äiti huolehtii kastelusta tarkasti, ja opettaa minut sumuttamaan kasvia yhtä taitavasti. Yhdessä onnistuisimme niin, että koko koti täyttyisi vaniljan tuoksusta kuin kuutamokiisselistä.

Yönkuningatar kasvattaa juurensa sekä intoilevan var-
tensa vauhdilla ja mutkittelee omassa alassaan taitavasti. Se vaatii valoisaa kasvupaikan, mutta kukkii vain yöllä. Kukkienyön odotus on kiihottavaa, koska silloin saa tutkia isoa valkoista kukkaa, joka on koulu-viivottimen mittainen.

Hämäräisestä surusta kulttuurin kutsuun

Äitini Ansu rakastaa aurinkoa.

Ansu syntyy aikana, josta en tiedä. Löydän kotimme kirjahyllystä lastenhoidon käsikirjan. Siitä puuttuvat kannet ja osa sisällöstä, mutta jäljellä olevissa sivuissa yhdistetään lapseen aurinko, joka herättää lapsen voiman kuin aukeavan kukan. Lapsi saa imeä terveyttä ensi henkäisystään asti, kun joen vilpoisa vesi, sen rantojen raikas ilma ja päivän säteet eivät koskaan nukkuisi. Ne olisivat väkevämpiä kuin myrsky, kaatunut runko tai paksuuntunut lumivaippa. Olkoonkin teoriaa romantisoidulla kasvatushelinällä, haluan uskoa Ansun syntyneen tällaisena onnellisena valon aikana. Hänen aikanaan koulukin arvostaa auringossa kylpenyttä ihoa niin paljon, että haluaa palkita siitä. Kesän jälkeen opettaja tarkistaa oppilaiden selät nähdäkseen kuka on ruskettunut eniten. Voittaja saa itselleen vahvuutta vastustaa sairautta.

Myöhemmin Ansu kekottaa kasvot aurinkoon päin niin paljon kuin saattaa. Hänen ihonsa ruskettuu nopeasti ja vetoavasti. Tummentunutta ihoaan hän korostaa nypityillä

ja mustatuilla kulmakarvoilla. Hän kohottautuu kuin ruhtinatar ja kävelee leuka korkealla, lapaluita toisiinsa lähentäen. Hän on välähtelevä lupaus tulevasta ja kuin läheisen kosken välke ja kuohu, joka kutsuu eloon.

Tämä on ensimmäinen kuva äidistäni, johon tutustun kun haluan aikaan ennen minua. Haluan Ansun syntyvän uudelleen. Kaikesta saatavasta tiedosta ja muistosta hänen elämänsä alkaa vasta ajasta, jolloin hän aloittaa opintiansa tehtaan koulussa. Siitäkin on vain pieniä muiston murusia.

Haluan enemmän.

Olen utelias. Äiti istuttaa minuun tämän piirteeni jo silloin, kun hän laittaa minut vauvana häkkisänkyyn nukkumaan. Minä ääntelen ja kurkin huoneeseen, jossa äiti ja hänen vieraansa valvovat. Välillä hihkun hillitymmin, välillä kiljahtelen. Äidin mielestä tämä osoittaa, että olen hyvin utelias lapsi. Olen ollut jo puoli vuotta sellainen.

Ansun rikkinäisessä alakansakoulun aapisessa muistutetaan lasta siitä, kuinka oma äiti rakastaa lasta kaikkein eniten koko maailmassa. Lapselle äiti on ikuisesti läsnä kalleimpana aarteena kuin paras ystävä.

Äiti on ainut joka kantaa ja hoitaa, nukuttaa, lohduttaa ja valvoo öisin lapsensa vuoksi. Ilman äitiä lapsi olisi vain onneton, turvaton ressurssi. Tytölle on itsestään selvää, että hän kasvaa äidiksi ja hänet kasvatetaan äidiksi.

Iloitsen tästä käsityksestä, koska löydän lähtökohdan. Minulla on nyt Ansun alkuaika, joka on vuosissa hämmästyttävän lähellä omaa aikaani, mutta niin erilainen yleiseltä ajatustavaltaan.

Lasta voi suosia onni tai oikukas sattuma, mutta vauva tulee perheeseen kuin sota maailmaan. Sillä tavalla yhtäkkiä, ettei tarvitse lapselle selittää. Vauva haetaan saunasta, sota taivaalta ja aikuisen katseesta. Vauvan elämän pituus on samalla lailla arvaamaton kuin sodan kesto.

Ansu ei ehdi kauaa tutustua pikkuveljeen, kun tämä kuolee parin kuukauden ikäisenä. Jäähyväisten kuvassa kolmivuotias Ansu muuttaa pienoista veljeä jonnekin, jonne hän joutuu lähtemään yksin. Uusi veli tuli vasta äskettäin, nyt hän lepää valkoisessa arkussa. On matkalla ilon ja toivon kotiin, kuten aikuinen sanoo. Arkun kansi on avoinna. Pitsimyssyn röyhelöt kaunistavat viattoman pehmeät kasvot. Arkkua ympäröivät suuret havun oksat ja valtaiset kukkakimput niin, että niiden

taakse on kätkeytyä koko pieni saattajasisko. Siskon katse erottuu tarkasti silmien yläpuolelle leikatun otsatukan alta ja suuntautuu poispäin. Se ei katso vauvaa, ei arkkua, ei kukkaa. Siskon katse on yhtä avoin kuin arkku, yhtä kysyvä kuin ylähampaiden väliin puristettu alahuuli. Se ei itke, vaan etsii vastausta.

Ansu syntyy vuonna, jolloin vihitään tehtaan koulu odottamaan seitsemättä vuotta, jolloin hän aloittaa erilaisen arjen. Hän ehtii toisen luokan syksyyn, kun tämä opillisen kasvatuksen anti keskeytyy sodan vuoksi. Koulunkäynnin lisäksi partiotoiminta jää tauolle, kun tilalle tulevat pikkulotat ja sotilaspojat. Partion keskeytyminen on lapselle ikävää, koska se on tarjonnut iloista toimintaa, pelaamista ja voimistelua, hippaa ja hiihtoa.

Tehtaan toiminta ei lopu, mutta sen pillin huutoon tulee uudenlainen merkki. Siitä lapsetkin tunnistavat, milloin on kiiruhdettava sirpaleilta suojaan ja milloin on ruoka-aika. Liikkuminen ulkona tahdittuu hälytysten mukaan. Ansu ottaa korkkisen korkin taskuun siltä varalta, että pommikone lähestyy. Silloin on puristettava korkki hampaiden väliin, jotta pureminen kieleen estyy eikä paine vaurioita korvia vaan pääsee ulos. Painetta

helpottaa lisää, kun laittaa kädet korville ja levittää suun oikein auki. Kylällä alkaa näkyä yhä enemmän vieraita ihmisiä: sotaa pakenevia kaupunkilaisia, sotavankeja ja suuria määriä sotilaita. Isiä ja veljiä lähtee jonnekin. Marjaan ei uskalla mennä, pihan omenat paleltuvat ja pitää löytää ylimääräistä vaatetta torjumaan kylmyyttä.

Kotikylässä annetaan ilmahälytys samaan aikaan kuin läheiseen kaupunkiin, koska kaupunki on suurimpia kohteita siviilipommituksille. Kylä ja sen koko tienoo muuttuu. Jokainen talo joutuu piiloutumaan pimeään, mustasta paperista kyhättyjen verhojen taa. Silti silmät seuraavat lieskoja ja taivaan vanoja, korvat rekisteröivät jatkuvia jysähdyksiä ja jyrinää.

Sota väijyy ilmapiirissä, salaperäisenä naapurimaan pelkona. Se että aikuiset eivät puhu sodasta, ei estä huolen ja levottomuuden välittymistä lapselle. Lapsi ei voi ummistaa silmiään ja korviaan savulta ja pommikoneilta. Hänen aurinkonsa katoaa hävittäjien rykelmiin ja jalkansa kompastelevat raunioihin.

Pienikin rauhan aika osoittaa, että lasten halu leikkiin ja yhdessäoloon ei helposti katoa. Uutta tutkittavaa ja uusia leikkipaikkoja syntyy vaikka pommien tekemiin kuoppiin.

Tämä teos sukeltaa kirjainten ja muistojen taakse 1930-luvun alusta alkaen. Tarinassa on keskiössä naisen, äidin ja tyttären osa muuttuvassa ajassa sekä selviytymiskeinojen valinnassa.

Autenttiset kirjeet sekä sotapojan muistokirjan kuvat rakentavat kehyksen kuin kirjain kerrallaan. Kirjaimet saattavat ihmistä vääjäämättömän elämänkulun kanssa kaipuusta unelmaan, lukitsevat ja avaavat läheisyyttä.

ISBN 978-952-33-0236-5

